

Stanovisko zástupcov Štátnej ochrany prírody SR ako člena odbornej komisie zvolanej na posúdenie obhospodarovania lesov v Národnom parku Poloniny vo vzťahu k nárazníkovej zóne lokality svetového dedičstva UNESCO.

Odborná komisia zvolaná na podnet Správy Národného parku Poloniny za účelom posúdenia obhospodarovania lesov v Národnom parku Poloniny vo vzťahu k nárazníkovej zóne lokality svetového dedičstva UNESCO (ďalej len „odborná komisia“) sa stretla v dňoch 17. a 18. júla 2019 priamo v NP Poloniny. Štátna ochrana prírody SR (ŠOP SR) v nej bola zastúpená Ing. Petrom Balážom, PhD. a Ing. Henrichom Mičkom, pričom zastúpenie ŠOP SR v odbornej komisii viedol Ing. Peter Baláž, PhD.

Nakoľko väčšina členov komisie odmietla odpovedať priamo na otázky naformulované Ing. Máriom Perinajom, riaditeľom Správy NP Poloniny, s tým, že pri takejto formulácii otázok by aj tak všetci odpovedali jednoznačne „NIE“, rozhodli sme sa aj my, že vo svojom stanovisku budeme vychádzať z účelu zvolania komisie definovaného v úvodných pozývacích listoch. Táto odborná komisia bola zvolaná za účelom **posúdenia vhodnosti v súčasnosti používaných postupov obhospodarovania lesných porastov v nárazníkovej zóne lokality svetového prírodného dedičstva UNESCO Staré bukové lesy a pralesy Karpát a iných regiónov Európy (lokality UNESCO) a súladu týchto postupov s relevantnými dokumentami schválenými Vládou SR.**

Vo vzťahu k tomuto je naše stanovisko nasledovné:

Za relevantné dokumenty vo vzťahu k lesnému hospodáreniu v tejto lokalite možno jednoznačne považovať najmä Uznesenie vlády SR č. 528/2017 k lokalite UNESCO a Program starostlivosti o Národný Park Poloniny na roky 2017 – 2026 schválený Vládou SR v roku 2017. Podľa uznesenia vlády SR č. 528/2017 vyplývala povinnosť zabezpečiť na pozemkoch v správe organizácií v zakladateľskej pôsobnosti rezortu pôdohospodárstva a obrany výlučne prírode blízke obhospodarovanie lesov v nárazníkovej zóne lokality Staré bukové lesy a pralesy karpát a iných regiónov Európy. A podľa schváleného Programu starostlivosti o NP Poloniny je v týchto lokalitách ako opatrenie na zabezpečenie cieľov ochrany uvedený výberkový spôsob obhospodarovania. Ak to zhrnieme a zostručíme, podľa oboch uvedených vládnych dokumentov je prírode blízke obhospodarovanie lesov jedinou možnosťou aktívneho obhospodarovania lesných porastov v dotknutej oblasti.

Nakoľko úlohou komisie nebolo hodnotenie dodržiavania platnej legislatívy, z pohľadu vyššie nadefinovanej úlohy odbornej komisie nebudeme prihliadať na skutočnosť, že pri terénnej pochôdzke bolo zistené dosiahnuté prirodzené zmladenie na obnovných prvkoch v posudzovaných JPRL z pohľadu jeho minimálneho podielu pre podrastový hospodársky spôsob prinajmenšom sporné.

Ak sa pozrieme na výsledok uplatňovaných postupov, LPM Ulič, š.p. (ďalej len „LPM Ulič“) síce v danej lokalite uplatňuje maloplošnú formu podrastového hospodárskeho spôsobu, avšak v jeho najextrémnejšej možnej podobe. Výsledkom sú relatívne veľké schematické obnovné prvky, ktoré sú v čase vykonania dorubov a niekoľko rokov po nich svojimi ekologickými podmienkami a negatívnymi ekologickými efektmi prakticky totožné s holorubným hospodárskym spôsobom. Takáto podoba maloplošného hospodárskeho spôsobu podľa nášho názoru nemá nič spoločné s princípmi prírode blízkeho obhospodarovania lesov a ani s prechodom na prírode blízke obhospodarovanie lesov. **Preto musíme konštatovať, že LPM Ulič, štátny podnik, ktorého Slovenská republika poverila spravovaním svojich lesov v tomto území, nedodržel príslušné ustanovenia vládou schválených dokumentov.**

V tomto smere bola viacnásobne vznesená námietka týkajúca sa pochybností a nejasností ohľadne určenia hraníc nárazníkovej zóny lokality UNESCO. Nakoľko obhospodarovateľom dotknutých lesných

porastov je štátny podnik, ktorý by v prvom rade mal plniť nariadenia a záväzky štátu, ako svojho zriaďovateľa a zároveň vlastníka lesov, ktoré mu boli zverené do správy, máme za to, že v prípade nejasností ohľadne definície takejto úlohy nemal LPM Ulič svojvoľne ignorovať zásady manažmentu lesných porastov definované v uvedených dokumentoch ale mal svojho zriaďovateľa, príp. Úrad vlády SR požiadať o objasnenie uvedených povinností a obmedzení. Napriek striedaniu viacerých návrhov priebehu hraníc nárazníkovej zóny v tomto období bol LPM Ulič informovaný o týchto návrhoch a mal informáciu, že pri návrhu nárazníkovej zóny prichádzajú do úvahy aj dotknuté porasty. Až do objasnenia teda mal uplatniť princíp predbežnej opatrnosti a uplatňovať zásady prírody blízkeho obhospodarovania lesa vo všetkých porastoch, ktoré boli predmetom jednaní ohľadne definície hraníc nárazníkovej zóny. Prípadne sa mal zdržať akýchkoľvek zásahov, ktoré by mohli byť v rozpore s uvedenými nariadeniami.

Návrh spôsobu manažmentu lesných porastov v Národnom parku Poloniny vo vzťahu k medzinárodným záväzkom Slovenskej republiky (Svetové dedičstvo UNESCO, Diplom Rady Európy).

Vzhľadom na to, že sa jedná o Národný park s viacnásobným prekryvom s viacerými medzinárodnými kategóriami a záväzkami súvisiacimi s ochranou prírody a biodiverzity (lokalita UNESCO, Európsky diplom, Biosférická rezervácia, územia NATURA 2000), je nespochybniteľné, že pri nastavení manažmentu takéhoto územia nemôže byť smerodajným kritériom hospodársky výsledok - zisk z ťažby a predaja dreva. Manažment takéhoto územia sa logicky musí podriadiť záujmom ochrany hodnôt, ktoré sú vo vyššie spomenutých kategóriách územia či oceneniach definované. V tomto prípade je to predovšetkým ochrana prírody a biodiverzity.

Preto ako jediný prípustný spôsob manažmentu týchto porastov v prípade, že budú využívané čiastočne aj na produkciu dreva, vidíme v čo najjemnejších spôsoboch prírody blízkeho obhospodarovania lesa s dôrazom na čo najlepšie zachovanie prírodných hodnôt daného územia (vrátane ochrany biodiverzity). Výsledkom by mali byť vekovo bohato diferencované lesné porasty s prirodzeným drevinovým zložením a s dostatkom starých stromov, príp. častí porastov (časti okolo vodných tokov, v pramenných lokalitách, na hrebeňoch alebo v iných citlivých alebo ťažko dostupných častiach) ponechaných na dožitie ako aj s dostatkom hrubého odumretého dreva ponechaného na prirodzený rozklad. Pri obnove lesných porastov by mal byť kladený dôraz na jednotlivý, hlúčikový, príp. skupinový výber stromov všade tam, kde to podmienky umožňujú. Uplatnenie väčších obnovných prvkov (nie však nad rámec zásad prírody blízkeho obhospodarovania lesa) sú prípustné iba v minimálnej miere v nevyhnutných prípadoch, a aj vtedy by nemalo dochádzať k vytváraniu odkrytých plôch bez zabezpečeného následného porastu a aj tu by mal byť ponechaný dostatočný počet stromov materského porastu na dožitie - nie iba ojedinelé výstavy. Neprípustné je tiež budovanie nových lesných ciest alebo dočasných približovacích ciest a liniek mimo schváleného plánu racionálneho sprístupnenia lesných porastov. Doterajšie postupy obnovy lesných porastov, ktoré sú v rozpore s uvedenými zásadami, by mali byť okamžite zastavené.

Akýkoľvek aktívny manažment lesných porastov v tomto území by mal byť podriadený prechodu k uvedenému cieľovému stavu. S potešením preto vítame preto deklarovaný záujem a ochotu LPM Ulič zmeniť svoje postupy na prírode blízke spôsoby obhospodarovania lesa. V prípade, že obhospodarovateľ lesa pre takúto zmenu potrebuje zmenu kategórie lesa na účelové lesy, môže o ňu požiadať, proti takejto zmene nemáme námietky aj napriek tomu, že prírode blízke obhospodarovanie lesa nie je postup vyvinutý a viazaný špeciálne na chránené územia a v praxi sa úspešne uplatňuje aj v iných regiónoch a v lesoch bez osobitných záujmov ochrany prírody.

Hoci je to v niektorých častiach možné už pri súčasnom stave sprístupnenia porastov a pri využívaní aktuálne používaných technológií, uvedomujeme si, že prechod na takýto spôsob obhospodarovania si v mnohých prípadoch bude vyžadovať investície do zmeny technológií približovania dreva ako aj do racionalizácie sprístupnenia porastov (spevnenie potrebných lesných ciest, revitalizácia nepotrebných atď.). V prípade, že nevyhnutné dodatočné investície a dotácie prekročia pre spoločnosť prijateľnú mieru a prípadný zisk z aktívneho manažmentu (obhospodarovania lesa, hoci aj prírode blízkym spôsobom) nedokáže vyvážiť jeho negatívne efekty (ekonomické náklady, zhoršenie plnenia mimoprodukčných funkcií...), Slovenská republika by mala zvážiť, či pre ňu namiesto dotovania neefektívneho hospodárenia nebude výhodnejšie ponechať takéto časti Národného parku bez lesohospodárskych zásahov. Bezzásahový režim nepochybne lepšie zabezpečí ciele ochrany prírody, plnenie väčšiny mimoprodukčných funkcií lesov a taktiež zvýši atraktivnosť územia pre návštevníkov Národného parku. Ušetrené prostriedky by bolo možné následne využiť na tak potrebný rozvoj daného regiónu (dotknutých obcí), ktorý klasické obhospodarovanie lesov orientované na zisk z predaja dreva v tomto regióne už dlhodobo nedokáže zabezpečiť.

V Banskej Bystrici 26.07.2019

.....

Ing. Peter Baláž, PhD.
námetník generálneho riaditeľa
ŠOP SR pre ochranu prírody